

Grøfting i Vestfold 1920 - 2009

$\frac{3}{4}$ av dyrka jorda i Vestfold har stort grøftebehov og er grøfta. Mange av grøftene begynner nå å bli gamle.

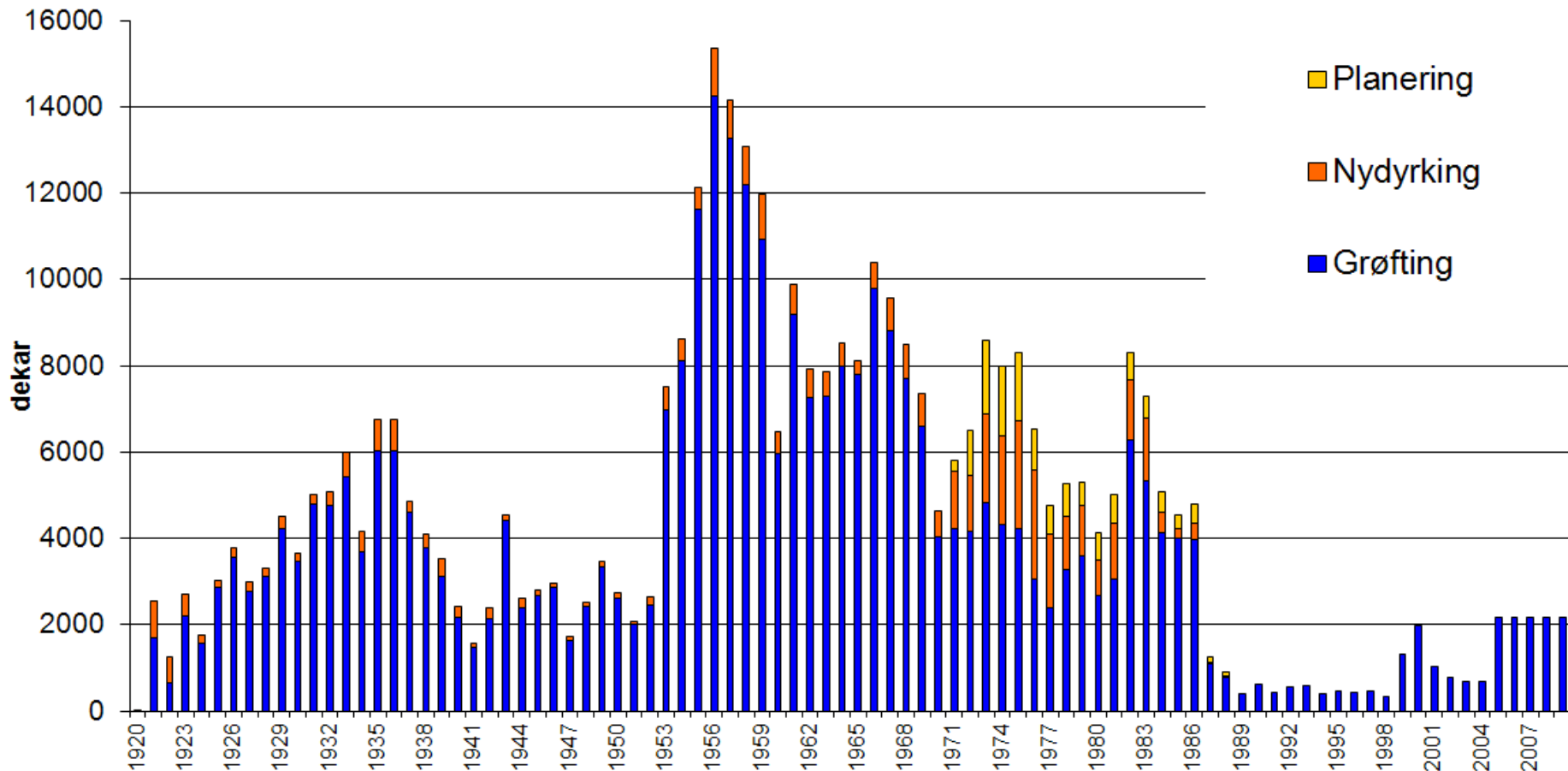
Grøfteaktiviteten har variert opp gjennom tida. Det aller meste er blitt grøfta med tilskudd. Vi har derfor tilgjengelig statistikk for grøfting. Fylkesmannen har samlet tallmateriale fra Fylkeslandbrukskontorets årsmeldinger tilbake til 1920. Etter 1990 er det ikke gitt tilskudd unntatt i årene 1999 og 2000. For denne perioden er det hentet inn statistikk fra kommunens landbruksforvaltning og de mest aktive entreprenørene. Grøfteaktivitet 2005 – 2009 er hentet fra Landbrukstillingen 2010.

Nydyrking og planering er tatt med i statistikken da disse arealene også er grøfta.

Presentasjonen viser situasjonen i fylket. Exceltabellen viser tall for grøfteaktiviteten i den enkelte kommune.

Det er lagd en rapport om grøftebehovet i Vestfold. Kontakt landbruksavdelingen hvis den er av interesse.

Årlig grøfting, nydyrking og planering i Vestfold

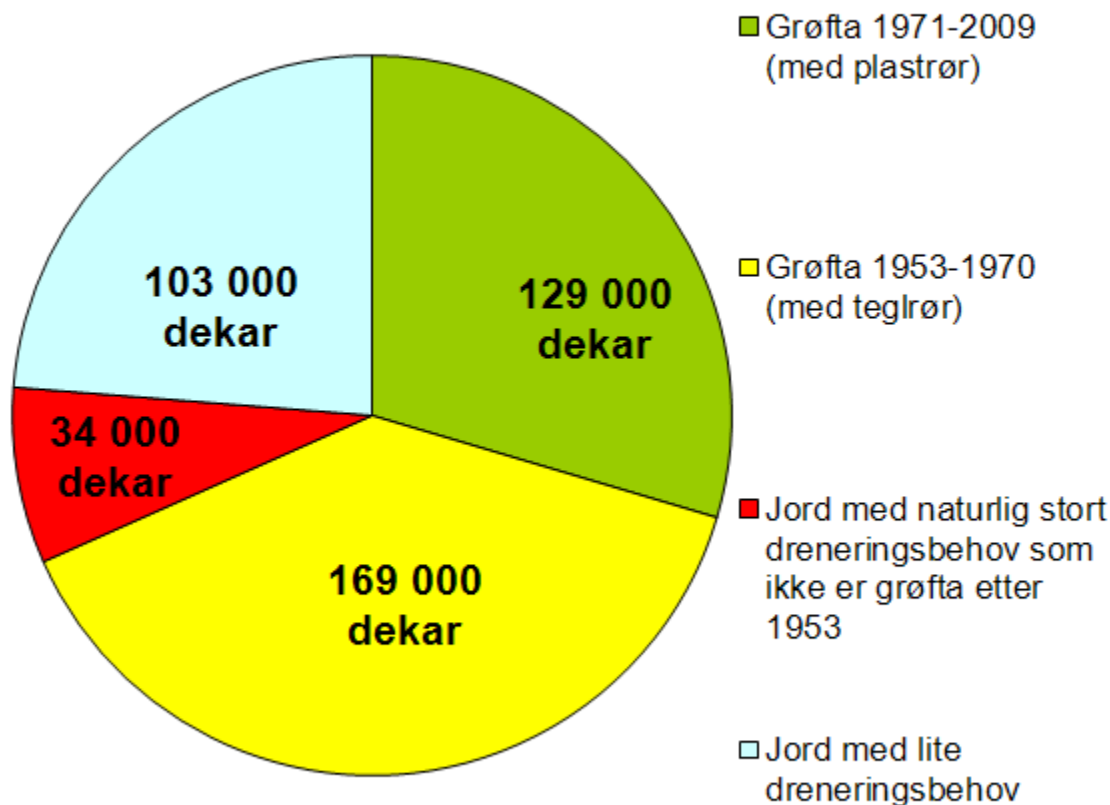
Kilde: FMLA – Fylkeslandbrukskontorets årsrapporter for grøfting før 1990, innsamlet data 1990 - 2004, Landbrukstelingen 2005-2009.

Kommentar: Den store grøfteaktiviteten i 1920-30 åra er imponerende med tanke på at det ble grøfta med spade. Den store grøfteperioden var fra 1950 - 1970. Det ble fortsatt grøfta med teglrør og 8 - 9 m var blitt vanlig grøfteavstand. I denne perioden kom også Rådals grøftehjul med stor kapasitet på steinfri jord.

Fra 1970 ble det brukt plastrør og dekkmateriale ble obligatorisk. Sagflis har vært enerådende som dekkmateriale.

Etter at statstilskuddet falt bort på slutten av 1980-tallet, har grøfteaktiviteten vært liten. Bøndene vurderer grøfting for å være svært dyrt og en for langsiktig investering for de fleste.

Grøftenes alder i Vestfold

Kilder: Fylkesmannen – statistikk for grøfting

Norsk institutt for skog og landskap – jordsmonnsdata for naturlig dreneringsgrad

Kommentar:

Jordsmonnsdata viser at ca 103 000 dekar i Vestfold er godt eller moderat godt drenert uten grøfter. Det meste av dette arealet er ikke grøfta.

Resten av arealet har et naturlig dreneringsbehov og er sannsynligvis grøfta, men en stor del er grøfta lang tid tilbake.

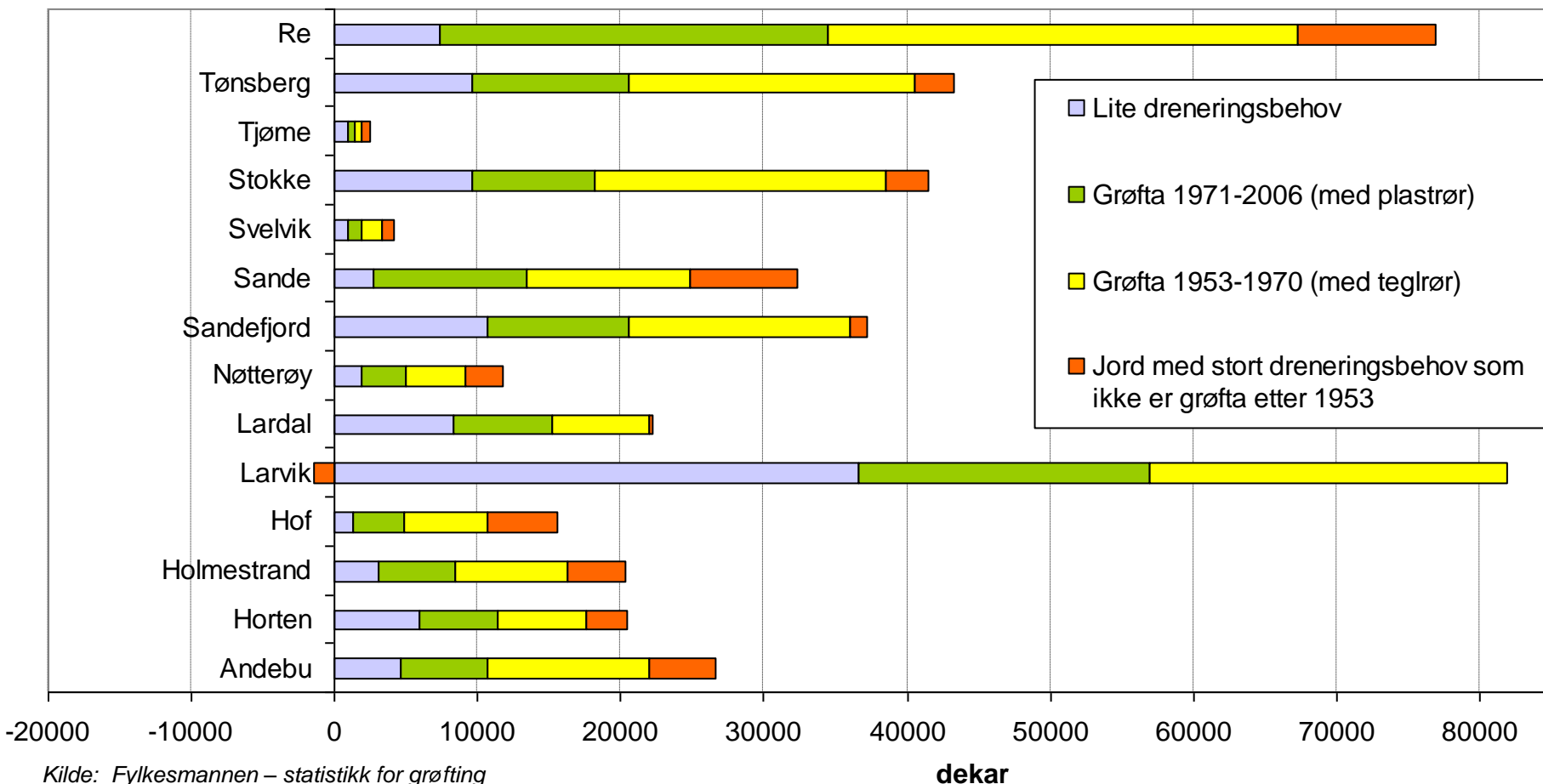
Figuren viser at ca halvparten av dyrka jorda i Vestfold har grøfter som er mer enn 35 år gamle. Det er brukt teglrør og større grøfteavstand enn det anbefales i dag. Varigheten til grøfter varierer med jordtype, men grøfterørene fylles ofte med jord etter hvert og får dårligere virkning. På myrjord gjør myrsynking at det kan være nødvendig å grøfte om etter 10 – 20 år.

Det er derfor grunn til å tro at mye av arealet som er grøfta før 1970 bør grøftes om innen de neste 30 årene.

Siden det er grøfta svært lite de siste 25 årene, er det forholdsvis store arealer som bør grøftes om de første årene.

Det mangelfull kunnskap om grøftenes varighet på ulike jordarter. Det koster 3000-4000 kr per dekar å grøfte. Det ville koste ca 1 milliard kr å grøfte 300 000 dekar i Vestfold på nytt! Det er derfor viktig å undersøke nærmere grøftenes varighet for å få et godt nok grunnlag for å planlegge nygrøfting. Dette kan være en oppgave for Bioforsk.

Grøfting i forskjellige perioder i kommunene i Vestfold

Kilde: Fylkesmannen – statistikk for grøfting

Norsk institutt for skog og landskap – jordsmonnsdata dreneringsbehov

Kommentar:

Larvik og Re skiller seg ut som de store jordbrukskommunene. Larvik skiller seg ut med stort areal med lite dreneringsbehov. De sandige jordartene på Brunlanes og i Lågendalen er til dels selvdrenert. Larvik har da heller ikke jord med stort dreneringsbehov som er ikke grøfta etter 1953 (negativt tall). Det tyder som ventet på at grøftesituasjonen er best i denne kommunen.

Ellers er grøftesituasjonen ganske lik i kommunene. Alle kommunene har arealer med stort dreneringsbehov der grøftene er mer enn 50 år gamle og store arealer med mer enn 35 år gamle grøfter. Dette er grøfter med teglrør og til dels store grøfteavstander.

Landbrukstellingen 2010

- grøftaktivitet i Vestfold

Årlig grøfting i perioden 2005 - 2009, arealer i dekar

Kommune	Antall foretak som har drenert siste 5 år	Areal drenert per år			Antall år før omgrøfting
		Sum	Eid	Leid	
0701 Horten	23	160	136	24	90
0702 Holmestrand	17	85	60	24	204
0704 Tønsberg	50	392	237	155	86
0706 Sandefjord	46	161	136	25	165
0709 Larvik	119	498	316	182	88
0711 Svelvik	:				?
0713 Sande	22	103	68	35	288
0714 Hof	21	63	50	13	227
0716 Re	59	284	204	80	245
0719 Andebu	35	126	111	15	175
0720 Stokke	47	150	128	22	213
0722 Nøtterøy	15	114	68	46	87
0723 Tjøme	:				?
0728 Lardal	14	36	29	7	391
Vestfold	468	2 170	1 541	629	153

* Kilde: Bioforsk Rapport Vol.6. Nr.128 2011 med henvisning til Skog og Landskap (jordsmonnsdata)

«Antall år før omgrøfting» er beregnet etter hvor lang tid det vil ta før all fulldyrka jord med grøftebehov i kommunen vil bli grøftet på nytt med dagens grøfteaktivitet

Landbrukstellingen 2010

- grøftebehov i Vestfold

Kommune	Antall foretak med dårlig drenert jord	Dårlig drenert jord	Andel dårlig drenert jord av totalt jordbruksareal	Grøftet per år	År før "jobben er gjort"
0701 Horten	33	1 850	9 %	160	12
0702 Holmestrand	41	4 187	21 %	85	49
0704 Tønsberg	61	3 930	9 %	392	10
0706 Sandefjord	71	4 789	13 %	161	30
0709 Larvik	169	6 286	8 %	498	13
0711 Svelvik	14	211	5 %		?
0713 Sande	63	5 033	16 %	103	49
0714 Hof	32	1 445	9 %	63	23
0716 Re	139	13 884	18 %	284	49
0719 Andebu	60	2 493	9 %	126	20
0720 Stokke	92	7 422	18 %	150	50
0722 Nøtterøy	23	5 059	43 %	114	45
0723 Tjøme	7	403	16 %		?
0728 Lardal	25	1 500	7 %	36	42
Vestfold	830	58 492	13 %	2 170	27

«År før jobben er gjort» er beregnet etter hvor lang tid det vil ta før det oppgitte arealet med dårlig drenert jord i kommunen vil bli grøftet på nytt med dagens grøfteaktivitet

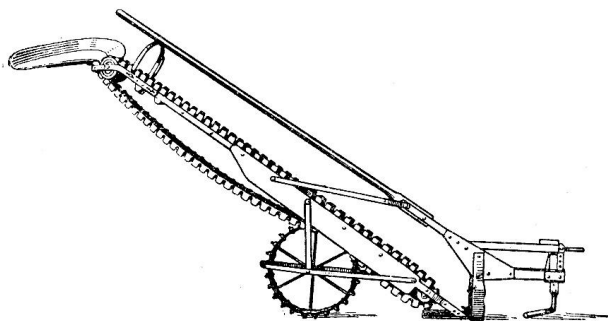
Grøftebehov

Det er en vanlig oppfatning blant bønder, rådgiving og lokal landbruksforvaltning at grøftebehovet er stort:

- Avlingene øker ikke slik en skulle forvente med nye sorter og bedre plantevern
- Grøftene forringes på en del jordtyper: Gjenslamming gir dårlig kapasitet, jordsvinn gir grunne grøfter
- På store arealer er det gamle grøfter som er grøftet med stor avstand (10 m)
- Vi ser oftere blauthull som det må kjøres rundt - jord går ut drift
- Store og tunge traktorer, treskere og maskiner krever bedre grøftetilstand enn tidligere – særlig under innhøsting
- Behovet for vekstskifte gjør at potet og grønnsaker dyrkes på tyngre jord og dermed blir kravet til god grøftetilstand større på denne jorda
- Økende andel leiejord krever mer rasjonell drift med jordarbeiding og innhøsting på samme tid på hele skiftet/hele eiendommen
- Effekt av klimaendringer? Vil mer nedbør og mer intens nedbør kreve bedre drenering enn det som var "godt nok" tidligere?

Grøfting på Freste i Ramnes. Fot. Heimdal.

Engens grøfteplog.

Fig. 35 i N. Ødegaards jordbrukslære - 1932

Luftfoto fra Jare i Re 14.juni 1954.

Kilde: Foto og illustrasjon har vi fått fra tidligere fylkesagronom i Vestfold, Per Bjerkø. Bjerkø har skrevet den historiske oversikten over grøfting i den nevnte rapporten "Grøfting i Vestfold 1920 – 2006".